

1. Загальні положення

Програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища у Хмельницькій області на 2006-2011 роки (далі - Програма) розроблено з метою виконання основних задач, ключових завдань і заходів, спрямованих на реалізацію положень Конституції та законів України щодо забезпечення охорони праці працівників, з урахуванням світового досвіду та формування в області ринкової економіки.

Незважаючи на великий обсяг робіт, пов'язаних з вирішенням питань безпечної життєдіяльності населення, виконаних протягом дії заходів програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища у Хмельницькій області на 2002-2005 роки, варто відзначити, що у 2006 та наступних роках актуальність цих питань буде підвищуватись.

Тому необхідно спрямувати діяльність органів місцевого самоврядування, державних адміністрацій, відповідних рад та їх виконавчих органів на забезпечення у межах своїх регіонів реалізації державної політики в галузі охорони праці; підвищення рівня безпеки виробництва як складової частини соціально-економічного розвитку області; здійснення контролю і надання консультативної та методичної допомоги у профілактичній роботі з охорони праці малим підприємствам, фірмам, фермерським та іншим господарствам, фізичним особам.

Як свідчить сумний досвід, різні випадки травмувань на виробництві трапляються з причин, усунення яких не потребує значних витрат.

А підвищення як технологічної і трудової, так і особистої дисципліни, організація виконання робіт, відповідно до вимог нормативних актів, контроль з боку керівників та посадових осіб, відповідальних за дотримання працівниками вимог безпеки, а також вжиття дієвих заходів щодо підвищення рівня професійної підготовки працівників, проведення навчання з питань охорони праці повинні принести бажаний результат. А саме зниження рівня виробничого травматизму та професійних захворювань.

Соціальний захист, створення безпечних і здорових умов праці, попередження травматизму, аварійності, професійної захворюваності - все це має стати головним повсякденним завданням і моральним обов'язком для усіх без винятку – керівників, інженерно-технічних працівників, кожного працюючого та населення області в цілому.

1.1. Проблемні питання охорони праці

Державна політика в сфері охорони праці є складовою загальнодержавної політики.

Необхідність визначення основних напрямів розвитку охорони праці зумовлюється реальними політичними та соціально-економічними процесами, що відбуваються в області.

Основна мета перетворень у сфері охорони праці полягає у вирішенні проблеми щодо поліпшення стану безпеки праці, усунення причин аварій,

нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві, створення безпечних та нешкідливих умов праці шляхом:

- забезпечення дотримання вимог охорони праці та промислової безпеки;
- першочергового поліпшення стану охорони праці та промислової безпеки в основних галузях економіки, де особливо великий ризик для життя і здоров'я працівників, підвищення безпечності технологій і засобів виробництва;
- удосконалення функціонального принципу діяльності органів державного управління охороною праці, підвищення ефективності наглядової діяльності за дотриманням вимог законодавства з охорони праці.

Незважаючи на щорічне зменшення кількості нещасних випадків, рівень травматизму в Україні залишається високим.

За даними органів статистики кількість працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам та умовам безпеки, становить близько 23% від зайнятих і має тенденцію до зростання.

Останнім часом загострилася і викликає серйозну стурбованість проблема професійної захворюваності, яка безпосередньо пов'язана з незадовільними умовами праці на виробництві.

За останні 2 роки інвалідність внаслідок професійних захворювань зросла в 2 рази і становить близько 50% від загальної кількості осіб, які мають професійні захворювання.

Найнебезпечнішими залишаються умови праці (за даними 2005 року) в агропромисловому комплексі, будівництві, енергетиці, машинобудуванні, на транспорті. Істотно зросло хімічне навантаження на організм працівника, важкість і напруженість праці.

За даними Міністерства праці та соціальної політики України на оплату пільг і компенсацій працівникам за роботу в шкідливих умовах щороку суб'єктами господарювання витрачається понад 900 млн. грн., що суттєво позначається на собівартості та конкурентоспроможності товарної продукції, призводить до збитковості підприємств.

Фінансування заходів Національної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2001-2005 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.01 №1320, здійснювалось недостатньо (37% від запланованого обсягу за програмою).

Тому сьогодні в центрі уваги залишаються вирішення питань стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, необхідність усунення причин аварій, нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві.

1.2. Загальна характеристика стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища в області

Як свідчить міжнародний досвід, найбільший вплив на поліпшення стану охорони праці здійснюють економічні важелі. Проте, існуючі економіко-правові стосунки в галузі охорони праці не спонукають роботодавців до створення здорових і безпечних умов виробництва. Значна частина витрат, пов'язаних з виробничим травматизмом, професійною захворюваністю,

виплатою пільг і компенсацій за шкідливі умови праці, все ще перекладається на суспільство.

Аналіз виробничого травматизму та його причин свідчить, що в середньому 70% смертельних випадків сталося через організаційні причини, 20% - через технічні, а 10% становлять причини психофізіологічного характеру. Аналіз причин виникнення аварій і надзвичайних ситуацій техногенного характеру в області показав, що майже в половині випадків вони мають технічний характер; серед них переважають незадовільний стан споруд, конструкцій, обладнання та інженерних мереж. Спрацьованість зазначених об'єктів у різних галузях економіки становить 50-70% і має тенденцію до зростання.

Проведений державною експертизою умов праці області аналіз стану умов праці на підприємствах різних форм власності свідчить, що у зв'язку з старінням основних виробничих фондів та не прийняттям мір щодо поліпшення умов та безпеки праці на 60% підприємств працюючі перебувають під впливом шкідливих хімічних і фізичних факторів, у тому числі:

- 15 % - зайнято важкою працею;
- 60 % - працюють при незадовільному температурному режимі;
- 35 % - при запиленості та загазованості повітря;
- 40 % працюють під постійним впливом підвищених рівнів шуму, вібрації;
- 35 % (лікарі - рентгенологи, рентгенолаборанти) працюють з підвищеними дозами рентген опромінення, у зв'язку з застосуванням у роботі застарілих рентген-апаратів.

Реалізація права працівників на належні, безпечні і здорові умови праці не забезпечується повною мірою через:

- здійснення роботодавцями фінансування заходів з охорони праці за залишковим принципом;
- погіршення фінансового стану підприємств;
- неналежне забезпечення працюючих індивідуальними засобами захисту на робочих місцях з підвищеною небезпекою, спеціальним одягом, спецвзуттям;
- низький рівень забезпечення підприємств різних форм власності методичною літературою, наочними посібниками, плакатами тощо.

За статистичними даними через незабезпеченість засобами індивідуального захисту було ушкоджено більше 12% потерпілих. Забезпеченість робітників спецвзуттям, спецодягом та іншими засобами індивідуального захисту, відповідно до діючих норм, становить біля 80 відсотків.

На підприємствах різних форм власності області у 2005 році отримав травми 321 працюючий, із них 31 - смертельно. У 2004 році на виробництві загинуло 36 осіб. Смертельний виробничий травматизм на підприємствах області, у порівнянні з 2004 роком, зменшився, проте стан справ в питаннях виробничого травматизму потребує значного поліпшення.

Нещасні випадки зі смертельним наслідком сталися на підприємствах 13-ти районів та 4-х міст обласного значення: 5 осіб загинуло у

м. Хмельницькому, 4 – у м. Славуті, 3 – у Віньковецькому районі, по 2 – у м. Шепетівці, Білогірському, Летичівському, Полонському та Ярмолинецькому районах, по 1 працівнику було смертельно травмовано у м. Кам'янці-Подільському, а також у Волочиському, Кам'янець-Подільському, Красиївському, Новоушицькому, Старосинявському, Хмельницькому, Чемеровецькому, Шепетівському та Ярмолинецькому районах.

Відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” з квітня 2001 року в області створено і функціонують управління та 17 відділень виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

Основними завданнями робочих органів Фонду є профілактика виробничого травматизму, реабілітація потерпілих на виробництві та відшкодування шкоди потерпілим на виробництві та членам їх сімей у разі, коли нещасний випадок трапився.

За час існування Фонду як в цілому в державі, так і в області знято напругу зі всіма виплатами потерпілим на виробництві та сім’ям загиблих.

Однак і в цьому напрямку роботи є певні проблеми. Не всі суб’єкти господарювання дотримуються вимог Закону України “Про охорону праці”. Не проводяться профілактичні заходи, спрямовані на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів та запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози для життя та здоров’я працівників. Несвоєчасно та в неповних обсягах підприємствами та організаціями сплачуються страхові внески для забезпечення відшкодування шкоди потерпілим на виробництві.

Така ситуація вимагає вжиття заходів щодо формування єдиної узгодженої політики в сфері охорони праці.

Службою охорони праці управлінь праці та соціального захисту населення райдержадміністрацій, виконкомів міських (міст обласного значення) рад постійно проводиться робота, направлена на поліпшення стану умов праці, зменшення рівня виробничого травматизму.

У 2005 році спеціалістами з питань охорони праці управлінь праці та соціального захисту населення райдержадміністрацій, виконкомів міських (міст обласного значення) рад проведено 1650 перевірок підприємств, відомств та установ різної форми власності та господарювання. Служби охорони праці тісно взаємодіють з іншими органами державного контролю під час проведення перевірок, у тому числі спільно з:

- Держпромгірнаглядом – 317;
- Держтехнаглядом – 179;
- Держпожежнаглядом – 217;
- обласною санітарно-епідеміологічною станцією – 88;
- Державтоінспекцією – 82;

- управлінням виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України в області – 280.

З метою профілактики травматизму виробничого характеру надано допомогу 2176 керівникам підприємств, установ та організацій різних форм власності, у тому числі 863 – у системі агропромислового комплексу області.

На постійному контролі знаходилось укладання колективних договорів на підприємствах, в організаціях та установах різних форм власності. Основна увага зверталась на виконання розділів, які стосуються охорони праці. У 2005 році перевірено 1384 колективних договори.

Неприпустимість подальшого зниження рівня безпеки а також неефективність використання коштів, що виділяються для здійснення запобіжних заходів, зумовлюють необхідність системного програмно-цільового підходу для розв'язання зазначених проблем на підставі даної Програми.

2. Мета Програми

Головною метою “Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища у Хмельницькій області на 2006-2011 роки” є реалізація заходів загальнодержавного значення щодо створення належних, безпечних і здорових умов праці на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності шляхом виконання конкретних завдань з організаційного, матеріально-технічного та нормативно-правового забезпечення їх діяльності у сфері охорони праці, вдосконалення системи державного управління та нагляду за охороною праці, забезпечення пріоритету здоров'я працівників, їх соціального захисту.

3. Пріоритети та основні завдання щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища

Програма передбачає комплексне розв'язання проблем охорони праці, забезпечення пріоритету здоров'я працівників, їх соціального захисту, створення належних, безпечних і здорових умов праці на виробництві.

Основними завданнями Програми є:

- усунення шкідливих і небезпечних факторів на робочих місцях;
- запобігання аваріям на об'єктах підвищеної небезпеки;
- здійснення заходів із захисту людей від ураження електричним струмом, шумових, вібраційних та інших навантажень;
- забезпечення працюючих засобами індивідуального та колективного захисту;
- інформаційне забезпечення органів державної влади та населення з питань охорони праці;
- створення оптимального механізму взаємодії органів державного управління охороною праці та Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України;
- поступове виведення з експлуатації та ремонт виробничих будівель і споруд, машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, інших засобів виробництва, які не відповідають вимогам нормативних актів про охорону праці;

- посилення контролю з боку місцевих органів виконавчої влади за дотриманням законодавства про охорону праці та створенням безпечних і нешкідливих умов праці;

Виконання визначених завдань сприятиме поліпшенню стану охорони праці, а також зменшенню кількості аварій, нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань працюючого населення області.

4. Фінансове забезпечення Програми

Фінансування програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища у Хмельницькій області на 2006-2011 роки передбачається здійснювати за рахунок обласного бюджету, коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (ч.2 ст.25 Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”) та інших, не заборонених чинним законодавством джерел.

Обсяг коштів, необхідних для виконання Програми:

- Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України – 2140,0 тис. грн.;
- обласного бюджету – 10 тис. грн.;
- місцевих бюджетів, підприємств, організацій, установ різних форм власності та господарювання, інших джерел – 47078,0 тис. гривень.

Усього з різних джерел фінансування 49228,0 тис. гривень.